

- практичної конференції з міжнародною участю, 28-29 листопада 2016 р. / за ред. Л.С. Бровчак, Л.В. Старовойт. – Вінниця : ФОП Корзун Д.Ю., 2016. – С. 84-87.
3. Верховинець В.М. Весняночка: Ігри з піснями для дітей дошкільного віку та молодших школярів / В.М. Верховинець. - К. : Музична Україна, 1989. – 340 с.
 4. Граб О.Д. Формування естетичної культури молодших школярів у навчально-виховному процесі /О.Д. Граб // Зб.матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів.-Серія «Мистецтво».-Вінниця, 2017. – с.44-47.
 5. Історія української музики: в 6 т. / за ред. М. М. Гордійчук. – Київ: Наукова думка, 1989. – Т. 3: Кінець XIX ст. – початок XX ст. – 420 с.
 6. Кияновська Л. О. Українська музична культура: навч. посібник / Л.О. Кияновська. – Львів: Тріада плюс, 2008. – 344 с.
 7. Леонтович М. Д. Практичний курс навчання співу у середніх школах України / М. Д. Леонтович. – К. : Муз. Україна, 1989. – 136 с.
 8. Огієнко І.Н. Українська культура: Коротка історія культурного життя українського народу (Репринтне відтворення видання 1918 року) / І.Н. Огієнко. - К. : Абрис, 1991. - 272 с.
 9. Сбітнєва Л.М. Музично-педагогічна діяльність українських композиторів на початку XX століття / Л.М.Сбітнєва // Зб. наукових праць «Наукові записки» Луганського національного університету.-Луганськ, 2013.-с.165-167.

УДК 785.161:786.8:78.03

М. Демчук,
здобувач ступеня вищої освіти магістра
Вінницького державного педагогічного університету,
імені Михайла Коцюбинського

M. Demchuk
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskiy
State Pedagogical University

ЕСТРАДНО-ДЖАЗОВИЙ НАПРЯМ В БАЯННОМУ МИСТЕЦТВІ УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XX – ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ

VARIETY AND JAZZ DIRECTION IN THE BAYAN ART OF UKRAINE IN THE SECOND HALF OF XX - EARLY XXI CENTURIES

Анотація. У статті проаналізовано динаміку розвитку естрадно-джазового репертуару для баяна в українській музичній культурі. Охарактеризовано особливості формування дитячого репертуару баяніста. Обґрунтовано специфіку відтворення естрадно-джазових прийомів гри та їх використання в практиці баянного виконавства.

Abstract. In the article, the dynamics of the pop and jazz repertory for bayan in the Ukrainian musical culture is traced. The analysis of the peculiarities of the formation of children's repertoire of the bayanist is carried out. The specifics of the play of pop and jazz techniques of the game and their use in the practice of bayan performance are analyzed.

Ключові слова: композитор, стиль, естрадно-джазові композиції, баянне мистецтво, народні інструменти, педагогічна майстерність, баяністи, музична освіта.

Key words: composer, style, pop and jazz compositions, craftsmanship, folk instruments, pedagogical skills, bayanists, musical education.

Постановка проблеми. За останні роки зростає рівень виконавської майстерності баяністів і значно розширилися можливості його використання. Баянне мистецтво України займає гідне місце у світовій музичній культурі.

Джазове мистецтво є невід’ємною частиною сучасної музичної культури. Це один із найбільш стійких музичних напрямів XX століття, що займає в сучасній музичній культурі проміжне положення між розважальною й академічною музикою. Народжений у легкожанровому середовищі, джаз пройшов шлях від елементарного, стихійного до складного, високоорганізованого: від фольклорного до професійного; від розважального до серйозного; від специфічного афро-американського до інтернаціонального [1, с. 28].

У світлі глобалізаційних та модернізаційних змін в суспільстві, культурі і мистецтві спостерігається посилений інтерес доестрадно-джазової музики, що привертає до себе увагу новим різновидом інструментального втілення, сутність якого визначається самотністю і художньо-мистецькою значущістю.

Аналіз останніх досліджень. Історія функціонування і розвитку баянного мистецтва була і залишається об'єктом спеціальних досліджень. Вагомим внеском в українське музикознавство стали наукові праці Р. Безуглої, М. Давидова, Ю. Дяченка, Є. Іванова, В. Князева, Д. Кужелева, В. Марченка, А. Семешко та ін.

Мета статті полягає у виявленні особливостей функціонування естрадно-джазової музики в баянному мистецтві України окресленого періоду, у виявленні основних складових композиторського стилю та значенні творчості баяністів в процесі зародження та розвитку естрадно-джазової стилістики в українському баянному мистецтві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стаття присвячена актуальному питанню щодо процесу інтенсивного розвитку нових стильових течій в творчості сучасних композиторів для баяна. Активний процес розвитку акордеонно-баянного мистецтва значною мірою сприяв становленню оригінального репертуару, в основі якого закладено традиції фольклорної, класико-академічної та "нової музики" сучасних композиторів.

Аналізуючи тенденції розвитку баянного мистецтва України кінця ХХ – початку ХХІ століття, слід звернути увагу на своєрідний «ренесанс» народних інструментів, який відрізняється бурхливістю свого раптового революційного розвитку і багатогранністю виниклих проблем, серед яких і відстоювання своєї позиції в культурному просторі сучасного українського музичного мистецтва. Процес розвитку професійного баянного мистецтва вимагав появи ґрунтовних наукових праць мистецтвознавців у галузі баянного виконавства, розробки та впровадження основних методичних принципів при вихованні молодих баяністів, розвитку конкурсно-фестивального та концертного життя України.

Розвиток напрямів естрадно-джазової музики в баянному мистецтві України відбувався впродовж певного історичного періоду у відповідності до трьох визначених етапів і стадій: професійного становлення, філармонійної спеціалізації, академізації. Результатами цих якісних показників стали визначні досягнення української акордеонно-баянної школи у композиторській творчості і виконавстві, використанні елементів естрадно-джазового стилю в обробках народних мелодій та суттєвому збільшенні його жанрових розгалужень, домінуванні оригінального репертуару над перекладеннями, утвердженні джазово-академічного напрямку музики, удосконаленні форм і змісту проведення міжнародних конкурсів та фестивалів, визнанні акордеона та баяна як концертних інструментів. Поглиблення національних мистецьких традицій відбувається на основі дієвих взаємин регіональних виконавських шкіл, спрямування діяльності вітчизняних музикантів на збереження спадкоємності, збагачення досвіду в галузі науково-методичних знань, педагогіки та широкого впровадження новітніх досягнень музичного мистецтва інших національних культур.

В другій половині ХХ ст. розвиток академічного баянного виконавства у всьому світі значною мірою сприяв становленню власного оригінального репертуару. Таким чином, поступово з'являється значна кількість оригінальних творів для баяна, в основі яких закладені не тільки фольклорні традиції, а й досвід розвитку саме академічних жанрів та естрадно-джазового напрямку.

У викладацькій діяльності стає явною проблема підбору репертуару. Одним з дійових чинників, які активно впливають на популяризацію музичного інструмента, є оригінальні, написані саме для нього твори. Проблема баянного дитячого репертуару завжди була актуальною у педагогічній практиці музикантів-народників. У процесі невпинного зростання професійного рівня народно-інструментального мистецтва, «головними складниками якого виступають три компоненти: інструментарій, виконавська майстерність, репертуар»[3], важливим стає питання репертуарного забезпечення. Його висвітлення є однією з перших спроб наукового обґрунтування еволюції естрадно-джазового дитячого репертуару для баяна, акордеона. Сьогодні актуальною проблемою є впровадження саме естрадно-джазових творів у навчальний процес як початкових, так і спеціальних музичних закладів, адже учнівська і студентська молодь не одержує відповідних знань і навичок з основ джазового музикування, не знайома з широким спектром стильових напрямів, виконавською інтерпретацією відомих акордеоністів-баяністів М. Азоли, Арт Ван Дамма, А. Астьєра, Р. Гальяно, В. Ковтуна, Ф. Марокко, А. П'яцолли, Б. Тихонова і Ю. Шахнова. Причиною цього є відсутність «обов'язкового викладання «джазових» дисциплін, а література з цього кола питань не завжди відповідає вимогам» [2, с. 115].

Джазова музика має розвинути в учнів почуття метроритму, специфічний гармонійний, мелодійний, тембровий слух, музичну гнучкість і творчі здібності. Знайомство з джазовою культурою, володіння деякими прийомами джазового виконавства, здібність вільного музикування сприяють розвитку творчої діяльності особистості учня й формуванню гарного музичного смаку.

Головними напрямками ознайомлення учнів із джазовою музикою є імпровізація та опанування джазових стилів, оскільки імпровізування відбувається саме в межах певного стилю. Між тим, на відміну від досить детальної методичної розробленості теми навчання імпровізації (С.

Мальцев, І. Розанов, Г. Гельфгат), особливості оволодіння фактурою джазових стилів ще не достатньо вивчені дослідниками. Серед напрямів сучасного наукового пошуку в галузі джазового мистецтва слід назвати музикознавчі роботи з народно-інструментального виконавства (М. В. Булда «Естрадно-джазова музика в акордеонно-баянному мистецтві України другої половини ХХ – початку ХХІ століття: композиторська творчість і виконавство»), естрадної та популярної музики (В. М. Тормахова «Українська естрадна музика і фольклор: взаємопроникнення і синтез», О. Г. Шевченко «Українська популярна музика: витоки та проблематика»), праці методико-педагогічного спрямування (О. В. Хижко «Формування навичок естрадно-джазового музикування у студентів музичних училищ», О. С. Плохотнюк. «Формування професійно ціннісних орієнтацій студентів мистецькопедагогічних спеціальностей у процесі музично-виконавської діяльності») та ін.

Проблема вивчення різножанрових творів для баяна та акордеона є також гостро актуальною в цілому, досить важко підібрати програму для вдалого виконання та вивчення. Підбір дитячого педагогічного репертуару гарно проявляється в творчості сучасного композитора Віктора Власова, який зробив неабиякий внесок у розвиток музичної культури кінця ХХ – поч. ХХІ ст. Цей процес пов'язаний, передусім, зі специфікою виконавства на цих інструментах, який розвивався паралельно із процесом вдосконалення їх конструкцій, а також проникнення та утвердження у сфері сольної, ансамблевої й оркестрової музики. Художньо-виконавські можливості, закладені у структурі народного інструмента, певною мірою є умовами вихідними для створення музики, яка повинна бути актуальною щодо рівня виконавського мистецтва.

Розвиток мистецтва, в тому числі і музичного, завжди визначається ключовими якістьми, які характеризують знаковість фігури, особистості, здатної втілювати в тому чи іншому жанрі найвизначніші, кардинальні напрями. До аналізу творчості Віктора Власова зверталися українські та зарубіжні науковці. Однак їхні дослідження лише частково торкаються питань формування стильових засад естрадно-джазової музики композитора. Детальне обґрунтування важливої для науки проблеми сприятиме розширенню уявлень щодо творчої суті авторського письма.

Жанрово-стильовий простір інструментальних творів В. Власова охоплює обробки народних мелодій, романтичні мініатюри, джазові п'єси тощо. Естрадно-джазовий напрям музики, в якому активно працює композитор, вийшов на якісно новий рівень виконавської практики, що дозволяє говорити про Власова як автора оригінальних стильових зразків виконання (або методів навчання виконання) окремих творів чи композиторських стилів взагалі.

Важливим чинником домінування оригінальної музики, її академізації стала також творчість українських і зарубіжних композиторів: А. Білошицького, Р. Гальяно, В. Зубицького, В. Подгорного, А. П'яццолли, А. Сташевського, в якій сфокусовані перспективи розширення індивідуальної семантики акордеонно-баянного інструменталізму, формується його звуковиражальна естетика та нове художнє мислення. Прагнення молодшої генерації музикантів до театралізації виконавського відтворення музичних образів підпорядковані ідеї нового світогляду, глибині філософського втілення як мистецького феномену сучасної музичної культури.

Елементи новітніх стилів, технік, прийомів звуковидобування та новоутворених засобів музичного вираження в органічному поєднанні з фольклорними джерелами та особливостями авторського бачення розглянуто в контексті індивідуального творчого переосмислення музичного твору. Використання естрадно-джазових прийомів гри у різних стильових напрямках сучасної музики є одним із основних проявів системної організації і вдосконалення виконавського мистецтва акордеоністів-баяністів, яке включає в себе комплекс важливих компонентів цілісного процесу музичного відтворення: естетичних, теоретичних, психофізіологічних, інструментально-технологічних.

Естрадно-джазова стилістика – це проявленість в музичній мові сукупності рис, характерних естрадному та джазовому напрямкам, зокрема ритмічній, гармонійній, фактурній, формотворчій складовим. Композитори використовували відносно прості форми творів, які були наповнені різноманітним, ритмічним візерунком, багатоплановістю, ускладненою гармонією, «повнотою» фактури, та доступним широкому колу слухачів змістом. Важливу роль в зародженні української естрадно-джазової стилістики відіграла творчість закордонних виконавців та композиторів

Художньо-мистецькі аспекти виконавської інтерпретації творів естрадно-джазової музики – це особлива інтонаційна сфера, що пов'язує композиторське стилетворення з виконавським стилем. В естрадно-джазовому виконавстві “переосмислення” авторського тексту проявляється у творчому пошуку власної стильової моделі, яка й представляє виконавський стиль, тобто особливу манеру гри. У цьому сенсі актуальною стає проблема стилю виконавця-інтерпретатора естрадно-джазової музики, за яким залишається вибір варіанту тлумачення та адекватного відтворення задуму композитора. Неабияку роль відіграють такі якості музиканта як своєрідність “інтонаційної” природи музичного

мислення, імпровізаторські здібності, неповторний психофізичний стан та інші фактори, що впливають на рівень виконавської майстерності.

Висновки. Подальше вивчення естрадно-джазової музики в акордеонно-баянному мистецтві України дає можливість глибше й об'єктивніше дослідити перспективу його розвитку порівняно із західноєвропейськими і світовими аналогами. Наступні наукові розвідки зосереджуватимуться на детальному аналізі інших напрямків сучасної музики українських та зарубіжних композиторів, з'ясуванні специфіки впровадження новітніх методик провідними акордеонно-баянними школами різних країн.

Зростання творчого потенціалу акордеонно-баянного мистецтва як у камерно-академічному, фольклорному, так і в естрадно-джазовому напрямках не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблеми. В системі виховання професійного музиканта залишаються актуальними питання виконавського музикознавства як єдиної ланки між фундаментальною музичною теорією і виконавською практикою.

Література

1. Булда М.В. Естрадно-джазова музика в акордеонно-баянному мистецтві України другої половини ХХ – початку ХХІ століття: композиторська творчість і виконавство : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03 / Булда Марина Володимирівна. — Харків, 2007. — 19 с.
2. Давидов М.А. Історія виконавства на народних інструментах: Українська академічна школа : підручник [для вищих та серед. муз. навч. закладів] / М. А. Давидов. — К. : НМАУ, 2005. — 418 с.
3. Семешко А.А. Баянно-акордеонне мистецтво України на зламі ХХ–ХХІ століть : довідник / Анатолій Семешко. — Тернопіль : Богдан, 2009. — 244 с.

УДК 379.15:27

О.Зепп

здобувач ступеня вищої освіти магістра
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

O.Zepp

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

ВПЛИВ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ М.І. ПИРОГОВА НА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

INFLUENCE OF PEDAGOGICAL HERITAGE M.I. PIROGOV FOR THE DEVELOPMENT OF CREATIVE ACTIVITY OF TEACHER

Анотація. У статті проаналізовано педагогічну спадщину М.І. Пирогова, яка має різноплановий, багатоаспектний характер, та виявлено шляхи її впливу на розвиток творчої активності майбутніх вчителів музичного мистецтва.

Важливим джерелом педагогічної творчості М.І. Пирогова була історична світова педагогічна спадщина. Він широко використовував ті передові педагогічні ідеї минулого, що не втратили свого значення й до нашого часу.

Abstract. The article analyzes the pedagogical heritage of M.I. Pirogov, which has a diverse, multidimensional character, reveals ways of its influence on the development of creative activity of future teachers of musical art.

An important source of pedagogical creativity M.I. Pirogov was a historic world pedagogical heritage. He widely used those advanced pedagogical ideas of the past, which have not lost their significance to our time.

Ключові слова: творча активність майбутніх вчителів музичного мистецтва, педагогічна творчість М.І. Пирогова, художньо-педагогічний аналіз.

Keywords: creative activity of future teachers of musical art, pedagogical creativity M.I. Pirogov, artistic and pedagogical analysis.

В наш час у світовій педагогічній практиці відбуваються наукові дискусії про те, якими повинні бути школа й виховання в ХХІ столітті, з тим, щоб молоде покоління змогло жити в гармонії із соціальним оточенням, природою, технічною цивілізацією. Вирішення кардинальних проблем виховання пов'язується з ліквідацією суперечностей між усталеними, старими традиціями виховання і завданнями формування сучасної особистості, здатної до самостійного, критичного мислення, до засвоєння нового знання, соціально й морально зрілої.